

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЇ ТА БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Матеріали I кафедральної
науково-практичної інтернет-конференції
(27 травня 2024 року)

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної (військової) адміністрації
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра природничих дисциплін

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЇ ТА БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

**Матеріали I кафедральної
науково-практичної інтернет-конференції
(27 травня 2024 року)**

Харків

2024

УДК 378.016:573"20"]-043.86(043)

П 78

*Затверджено на засіданні кафедри природничих дисциплін
(протокол № 9 від 30 квітня 2024 р.)*

Редакційна колегія

Упатова І. П. – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри природничих дисциплін;

Дехтярьова О. О. – кандидат біологічних наук, доцент; доцент кафедри природничих дисциплін

Філатова О. В. – кандидат біологічних наук, доцент; доцент кафедри природничих дисциплін

Каденко І. В. – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри природничих дисциплін

Борзик О. Б. – доктор філософії; старший викладач кафедри природничих дисциплін

Москальов В. Б. – доктор філософії, викладач кафедри природничих дисциплін;

Чернікова Н. В. – викладач кафедри природничих дисциплін;

Купіна О. В. – викладач кафедри природничих дисциплін;

Сумцова А. А. – викладач кафедри природничих дисциплін.

П 78 Проблеми та перспективи розвитку сучасної біології та біологічної освіти: матеріали І кафедральної наук.-практ. інтернет-конф. (27 травня 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. д.п.н., проф. Ірини Упатової. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2024. – 60 с.

У збірці представлені матеріали науково-практичної конференції, що висвітлюють сучасний стан та перспективи розвитку біологічної науки та біологічної освіти, присвячені актуальним проблемам еколого-валеологічної культури особистості.

УДК 378.016:573"20"]-043.86(043)

© Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, 2024

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЇ	
Лобко Дар'я, Каденко Ірина	
СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	5
Чорній Катерина, Веклич Аміна, Дехтярьова Олена	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ХАРЧУВАННЯ ТА ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО- СУДИННОЇ СИСТЕМИ	12
Монастирська Юлія, Філатова Ольга	
ЦІЛЮЩА ФЛОРА ХАРКІВЩИНИ, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПРИ ЛІКУВАННІ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ	16
Рудич Анастасія, Сумцова Анна	
СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ МІКОБІОТИ УКРАЇНИ	20
Грек Олександра, Філатова Ольга	
АНАЛІЗ ФЛОРИ ХАРКІВЩИНИ, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ У КОСМЕТОЛОГІЇ	29
Чернікова Наталя, Старокожева Катерина	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЯВИЩА ЛЕЙКІЗМУ В ПОПУЛЯЦІЯХ ПТАХІВ РОДИНИ ВОРОНОВІ (CORVIDAE)	32
Альбоща Владислава, Упатова Ірина	
ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ АНТРОПОГЕНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	36
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	
Бритікова Сніжана, Упатова Ірина	
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В РЕАЛІЯХ МАСШТАБНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	43

Купін Микола, Борзик Олена, Купіна Оксана

НАПРЯМИ ЕКОЛОГО-ПРИРОДНИЧОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ БІОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ
ПРАКТИКИ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ 47

Монастирська Юлія, Упатова Ірина

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ
У ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 51

Чорній Катерина, Купіна Оксана, Борзик Олена

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ INQUIRY-BASED LEARNING (НАВЧАННЯ-
ДОСЛІДЖЕННЯ НА ОСНОВІ ЗАПИТІВ УЧНІВ) НА УРОКАХ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ» 56

2. Силабус «Практика з виховної роботи».
Кафедра природничих дисциплін. URL:
<https://drive.google.com/file/d/1nkOYSKdwSMjKMvYyWOa3DfxUVF9K4ofN/view> (дата звернення : 01.04.2024).

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Юлія МОНАСТІРСЬКА,

*здобувачка вищої освіти 211 бп групи,
психолого-педагогічного факультету*

*Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

Ірина УПАТОВА,

*професор, доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри природничих дисциплін*

*Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

Освітнє сьогодення засвідчує, що у сучасних закладах загальної середньої освіти спостерігається низький рівень сформованості мотивації учнів щодо їх навчальної діяльності. Формування мотивації у здобувачів до освітньої діяльності є однією з головних проблем сучасних закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Розв'язуючи цю проблему педагоги прагнуть до того, щоб кожний урок сприяв розвитку едукативних інтересів учнів, набуттю ними навичок самостійного опанування основами наук.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена оновленням змісту біологічної освіти в ЗЗСО, постановою завдань щодо формування в учнів

прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих і предметних компетентностей.

Метою дослідження було вивчення особливостей формування мотивації навчальної діяльності учнів як засобу розвитку їх пізнавальних інтересів під час різних етапів уроку біології та доцільності впровадження традиційних та інтерактивних методів навчання біології.

Мотив – це внутрішнє спонукання особистості до того або іншого виду активності, пов'язане із задоволенням певної потреби.

Мотивація до навчання – це одна із головних умов реалізації освітнього процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але є рушійною силою вдосконалення особистості в цілому.

Мотивація навчальної діяльності є центральним поняттям в психології та педагогіці. Одним зі шляхів формування позитивного ставлення учнів до навчання є створення системи позитивних мотивів діяльності.

Т. Басок зазначає, що у педагогіці визначено п'ять взаємопов'язаних груп мотивів навчання. До них належать: соціальні, комунікативні, пізнавальні, мотиви відповідальності та перспективи.

Соціальні мотиви вимагають від учителя забезпечення усвідомлення учнем суспільної та особистісної значущості навчання, формування в школярів активної життєвої позиції.

Комунікативні мотиви вимагають формування ставлення учнів до навчання під впливом оточуючих – батьків, вчителів, друзів.

Пізнавальні мотиви розглядаються в педагогіці як спонукання учнів до вироблення постійного потягу до знань. Ще Я. Коменський виділяв пізнавальний інтерес як один із важливих засобів стимулювання в учнів прагнення вчитися, не боятися ніяких труднощів задля опанування основами наук.

Мотивація освітньої діяльності формується та розвивається під час опрацювання інформації щодо біологічної науки, розв'язування біологічних

задач і проблем, аналіз життєвих ситуації, забезпечення сприятливого мікроклімату на уроці. Тому під час уроків біології педагоги мають створювати позитивні умови для формування та розвитку мотивації щодо навчальної і пізнавальної діяльності.

Зазначимо, що на кожному уроці біології важливим є опанування біологічного матеріалу, що неможливо без спеціальних мотиваційних прийомів роботи та розвитку компетентності учня, без поєднання предметного матеріалу з продуктивними дидактичними методами та освітніми технологіями. Отже, доцільно використовувати різноманітні методи мотивації учнів у структурі різних типів уроків біології.

Так, мотиваційна технологія розвитку сприяє формуванню в учнів такі вміння, як : відповідальне ставлення до власної освіти; співробітництво з іншими; навчання впродовж усього свого життя. Ця технологія допомагає і вчителю в професійній діяльності, надаючи можливість упроваджувати модель навчання і систему інших методик, що сприяють розвитку зовнішньої та внутрішньої позитивної мотивації, пізнавального інтересу, самостійності у процесі навчання учнів; сприяє формуванню вміння створювати в класі атмосферу відкритості та відповідального співробітництва; здійснювати педагогічну рефлексію, що сприяє аналізу як своєї діяльності, так і учнів.

Уроки, під час яких постійно реалізується мотиваційна діяльність учнів, створюють плідні умови розвитку в учнів внутрішньої мотивації навчальної та пізнавальної діяльності. Якщо ж планувати етапи уроку з використанням на них відповідних специфічних форм та методів технології формування та розвитку мотивації освітньої діяльності, то результат буде ще вищим.

Наведемо приклади методів (стратегій), які сприяють формуванню позитивної мотивації учнів під час уроків біології.

Стратегія «Асоціативний куш», яку доцільно впроваджувати на етапі

актуалізації і рефлексії.

Стратегія «Дискусія», «Дебати». Дискусії і дебати дозволяють ефективно розв'язувати проблемні ситуації через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички.

Стратегія «Метод прес» доцільна на будь-якому етапі уроку. Вона передбачає висловлювання власної думки («Я вважаю...»); пояснення причини такої думки («Тому що...»); наведення прикладів додаткових аргументів на підтримку своєї позиції («... Наприклад...»); узагальнення, формулювання висновків («Отже...», «Таким чином...»).

Стратегія «Взаємні запитання», яка передбачає постановку запитань учнями (одне одному в групі; одне одному в парах; одна пара (група) інший).

Одна з найефективніших форм мотивації полягає в тому, щоб зміцнити впевненість учнів у своїх розумових здібностях.

Перевіреною засобом мотивації є планування мети і завдань самими учнями. Тільки тоді, коли учень сам собі планує індивідуальну мету навчання (очікуваний результат), у нього виникає віра в себе, а це – запорука успішного навчання, що посилює мотивацію.

Таким чином, аналіз наукової та методичної літератури з проблеми дослідження сприяв формулюванню висновку про те, що дидактичні особливості уроку біології мають активізувати дієві мотиви діяльності учнів, які переконуються, що все, що вивчається, є для них корисним та необхідним.

На уроках біології потрібно використовувати такі дидактичні прийоми, що сприяють формуванню мотивації навчання : насичення змісту цікавими прикладами, фактами; реалізація нестандартних форм пояснення нового матеріалу, пізнавальних дискусій; аналіз життєвих ситуацій; залучення учнів до колективної навчальної діяльності; створення ситуацій,

в яких учневі необхідно оцінити мотиви та результати власної діяльності; мотиваційне завершення уроку, застосування методик візуалізації теоретичного матеріалу під час його опанування (використання схем, опорних сигналів, алгоритмів, інфографіки тощо).

Список використаних джерел

1. Басок Т.Г. Формування мотивації та активізація навчальної діяльності. *Географія*. 2009. №24. С.14–16.
2. Вишневська Л. В. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування. *Природничий альманах*. Серія: Біологічні науки. 2017. № 24. С. 7–17.
3. Грицай Н. Б., Осійчук І. І. Мотивація навчальної діяльності учнів на уроках біології та основ здоров'я. Матеріали Між. наук.-прак. конф. «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ). м. Полтава, 26-27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2022. 279 с.
4. Мотивація на уроках біології : 7 клас / упоряд. Г. Опаренюк. Київ : Шк.світ, 2011. 87 с.
5. Маковецька О. С., Цуруль О. А. Формування мотивації до вивчення біології в учнів основної школи. *Педагогіка: традиції та інновації*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 травня 2015 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 55–58.